

**Postanowienie z dnia 17 stycznia 1997 r.
I PKN 65/96**

1. W przypadku współuczestnictwa materialnego pracowników pozwanych z tytułu wspólnej odpowiedzialności materialnej na tej samej podstawie faktycznej i prawnej ich obowiązków (art. 72 § 1 pkt 1 in fine KPC), o dopuszczalności kasacji decyduje wartość przedmiotu zaskarżenia określona osobno w stosunku do każdego z pozwanych (art. 393 § 1 pkt 1 KPC w zw. z art. 378 § 3 i 393¹⁹ KPC).

2. Zgodnie z art. 393⁸ § 1 KPC Sąd Najwyższy nie wzywa strony do usunięcia braków kasacji, lecz w tym celu zwraca kasację sądowi drugiej instancji. Przez braki kasacji, o których mowa w tym przepisie należy rozumieć zarówno braki formalne wynikające z przepisów KPC, jak również nieuiszczenie opłaty sądowej.

Przewodniczący SSN: Teresa Flemming-Kulesza, Sędziowie SN: Józef Iwulski (sprawozdawca), Andrzej Wróbel.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 17 stycznia 1997 r. na posiedzeniu niejawnym sprawy z powództwa I.C. D. Spółki z o.o. w W. przeciwko Małgorzacie D., Joannie T., Marcinowi P., Zofii W., Barbarze Ż., Mariannie P., Andrzejowi P., Jolancie K., Elżbiecie J., Helenie J., Robertowi J., Agnieszce J.-G., Ewie F., Ewie G., Teresie C., Barbarze M., Lechośławowi M., Halinie G. i Andrzejowi R. o zapłatę, na skutek kasacji strony powodowej od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 19 września 1996 r. [...]

p o s t a n o w i ł:

1. odrzucić kasację w stosunku do pozwanych Marcina P., Zofii W., Barbary Ż., Marianny P., Andrzeja P., Jolanty K., Elżbiety J., Heleny J., Roberta J., Agnieszki J.-G., Ewy F., Ewy G., Teresy C., Barbary M., Lechośława M., Haliny G. i Andrzeja R.,

2. w pozostałym zakresie zwrócić kasację Sądowi Apelacyjnemu w Warszawie w celu wezwania do uiszczenia opłaty od kasacji

U z a s a d n i e

Po ostatecznym określeniu roszczeń strona powodowa "IC D." spółka z o.o. w W. żądała zasądzenia od pozwanych Małgorzaty D. i Joanny T. kwot po 18127,15 zł, a od dalszych siedemnastu pozwanych kwot po 2 132,60 zł tytułem wyrównania niedoboru powstałego sklepie firmowym w S., prowadzonym przez pozwanych na zasadach wspólnej odpowiedzialności materialnej.

Wyrokiem z dnia 27 marca 1996 r. [...] Sąd Wojewódzki w Warszawie oddalił powództwo, a Sąd Apelacyjny w Warszawie wyrokiem z dnia 19 września 1996 r. [...] oddalił rewizję strony pozwanej.

W kasacji od tego wyroku strona powodowa zarzuciła między innymi naruszenie

art. 124 oraz 125 KP i wniosła o uchylenie wyroków Sądów obu instancji i o przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania. W kasacji jako wartość przedmiotu zaskarżenia wskazano kwotę 72 508,62 zł, czyli sumę roszczeń skierowanych przeciwko wszystkim pozwany.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z przepisem art. 393 § 1 pkt 1 KPC (w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw - Dz.U. Nr 43, poz. 189) kasacja nie przysługuje w sprawach o świadczenia, w których wartość przedmiotu zaskarżenia jest niższa niż pięć tysięcy złotych. Do oznaczenia wartości przedmiotu zaskarżenia stosuje się odpowiednio przepisy o wartości przedmiotu sporu.

W rozpatrywanej kasacji strona powodowa wskazała jako wartość przedmiotu zaskarżenia kwotę 72 508,62 zł, czyli zliczyła (dodała) roszczenia dochodzone przeciwko wszystkim pozwany. Tak wskazana wartość przedmiotu zaskarżenia wymagała weryfikacji.

Zgodnie z przepisem art. 21 KPC, jeżeli powód dochodzi pozwem kilku roszczeń, zlicza się ich wartość. Przepis ten powinien mieć odpowiednie zastosowanie do oznaczenia wartości przedmiotu zaskarżenia kasacją.

Według orzeczenia Sądu Najwyższego z dnia 31 sierpnia 1936 r., C III 169/35 (OSP 1936 z. 9 poz. 546) w przypadku formalnego współuczestnictwa kilku pozwanych w sporze, o dopuszczalności skargi kasacyjnej decyduje wartość przedmiotu zaskarżenia każdego z połączonych formalnie powództw przeciwko każdej stronie pozwanej. Sąd Najwyższy wyjaśnił w uzasadnieniu tego orzeczenia, że w przypadku współuczestnictwa formalnego powód może wytoczyć przeciwko każdemu z pozwanych z osobna odrębne powództwo, ponieważ ich zobowiązania są oparte tylko na jednakowej podstawie faktycznej i prawnej. W tym przypadku zarówno o właściwości rzeczowej sądu, jak też dopuszczalności skargi kasacyjnej decyduje wartość przedmiotu sporu ewentualnie przedmiotu zaskarżenia powództwa przeciwko każdemu z pozwanych.

Podzielając ten pogląd należy podkreślić, iż jest on obecnie wynikiem "odpowiedniego" stosowania w postępowaniu kasacyjnym (art. 393 § 1 pkt 1 in fine KPC) przepisu art. 21 KPC. "Odpowiedniość" stosowania wynika z tego, że przy współuczestnictwie formalnym zaskarżenie orzeczenia przez jednego ze współuczestników formalnych jak i przeciwko jednemu z takich współuczestników, nie oznacza zaskarżenia orzeczenia w stosunku do pozostałych, a więc powoduje uprawomocnienie się orzeczenia w zakresie nie zaskarżonym.

W zbliżonej sytuacji procesowej, powstałej w wyniku połączenia spraw do wspólnego rozpoznania i rozstrzygnięcia przez sąd (art. 219 KPC), Sąd Najwyższy wyjaśnił, że nie powoduje to dopuszczalności skargi kasacyjnej w tych z połączonych spraw, w których wartość przedmiotu zaskarżenia jest niższa niż pięć tysięcy złotych (art. 393 pkt 1 KPC). Wartość przedmiotu zaskarżenia odnosi się do każdej z odrębnych spraw objętych wspólnym wyrokiem i bezzasadne byłoby przyjęcie jako przed-

miotu zaskarżenia łącznej wartości dwóch przedmiotów zaskarżenia. Nie decyduje bowiem suma poszczególnych przedmiotów zaskarżenia, ale wartość każdego z osobna, która nie przekracza 5 tysięcy zł (postanowienie z dnia 13 grudnia 1996 r., I PKN 43/96, dotychczas nie publikowane).

W tej sytuacji należało rozważyć z jakim rodzajem współuczestnictwa procesowego mamy do czynienia w przypadku odpowiedzialności kilku pracowników na zasadach wspólnej odpowiedzialności materialnej. W tym zakresie w orzecznictwie i doktrynie panuje pogląd, że jest to współuczestnictwo materialne, gdyż obowiązki pozwanych oparte są na tej samej (a nie takiej samej) podstawie faktycznej i prawnej (art. 72 § 1 pkt 1 in fine KPC). W związku z tym w takich sprawach wartość przedmiotu sporu, służąca właściwości rzeczowej sądu, stanowi suma dochodzonych roszczeń od poszczególnych pracowników (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 marca 1967 r., I PZ 10/67, OSNCP 1967 z. 10 poz. 179, PiP 1969 nr 6 s. 1128 z aprobowaną glosą M. Jędrzejewskiej).

Mogłoby to sugerować, że także dla określenia wartości przedmiotu zaskarżenia w takich sprawach należałoby zliczyć wartość roszczeń dochodzonych przeciwko poszczególnym pozwany. Sąd Najwyższy zważył jednak, że w tym zakresie przy nowelizacji Kodeksu postępowania cywilnego nastąpiła istotna zmiana. Zgodnie bowiem z przepisem art. 384 KPC (w brzmieniu sprzed nowelizacji) sąd rewizyjny mógł z urzędu rozpoznać sprawę na rzecz współuczestników materialnych, którzy wyroku nie zaskarżyli. Dotyczyło to obu form współuczestnictwa materialnego, a więc zarówno sytuacji, gdy ich prawa lub obowiązki były wspólne, jak i sytuacji, gdy były oparte na tej samej podstawie faktycznej i prawnej. Oznaczało to więc, że zaskarżenie wyroku przez jednego lub przeciwko jednemu ze współuczestników materialnych prowadziło do możliwości rozpoznania sprawy względem wszystkich współuczestników i nieuprawomocnienia się zaskarżonego wyroku w stosunku do współuczestników, którzy wyroku nie zaskarżyli. Stanowiący odpowiednik tego przepisu art. 378 § 3 KPC po nowelizacji Kodeksu stwierdza, że sąd drugiej instancji może rozpoznać sprawę na rzecz współuczestników, którzy wyroku nie zaskarżyli, gdy będące przedmiotem zaskarżenia prawa i obowiązki są wspólne także dla tych współuczestników. Wynika z tego w sposób niewątpliwy, że przepis art. 378 § 3 KPC jest obecnie ograniczony tylko do jednej z form współuczestnictwa materialnego i nie dotyczy przypadku, w którym współuczestnictwo materialne wynika z tej samej podstawy faktycznej i prawnej ich praw lub obowiązków. Przy tej formie współuczestnictwa materialnego zaskarżenie wyroku przez jednego lub przeciwko jednemu ze współuczestników powoduje uprawomocnienie się wyroku w stosunku do pozostałych współuczestników, którzy go nie zaskarżyli (przeciwko, którym wyroku nie zaskarżono).

Przepis ten ma zastosowanie odpowiednio do zaskarżenia wyroku drugiej instancji skargą kasacyjną (art. 393¹⁹ KPC). Prowadzi to do wniosku, że po nowelizacji Kodeksu postępowania cywilnego, w fazie postępowań odwoławczych (apelacyjnego i kasacyjnego) zostaje zerwana materialna więź łącząca współuczestników materialnych, których współuczestnictwo opiera się na tożsamości podstawy faktycznej i prawnej ich praw lub obowiązków. W fazie postępowań odwoławczych więź prawna ich łącząca jest zbliżona do współuczestnictwa formalnego i dlatego wartość przedmiotu zaskarżenia dla oceny dopuszczalności kasacji należy oceniać odrębnie dla roszczeń skierowanych przeciwko każdemu z pozwanych. Nie budzi przecież wątpliwości, że w przypadku

gdyby powództwo zostało uwzględnione, a zaskarżył wyrok sądu drugiej instancji tylko jeden z pozwanych (wyrok uprawomocniłby się względem pozostałych pozwanych), to dopuszczalność takiej kasacji zależałaby od przekroczenia kwoty pięciu tysięcy złotych wartości przedmiotu zaskarżenia, czyli wartości uwzględnionego przeciwko temu pozwanemu roszczenia. Strona powodowa nie może być w tym zakresie odmiennie traktowana, zwłaszcza że od jej woli zależy zakres zaskarżenia orzeczenia w ujęciu podmiotowym.

Biorąc to pod rozwagę należało uznać kasację za niedopuszczalną wobec pozwanych, w stosunku do których wartość roszczeń była niższa niż pięć tysięcy złotych, gdyż w tej części wartość przedmiotu zaskarżenia nie może być wyższa. Prowadzi to do odrzucenia kasacji w tym zakresie (art. 393⁸ § 1 w związku z art. 393 § 1 pkt 1 KPC).

Sąd Najwyższy zważył, że sprawy o roszczenia ze stosunku pracy z powództwa pracodawcy przeciwko pracownikom nie podlegają zwolnieniu od opłat sądowych (art. 463 § 1 KPC i art. 263 § 1 KP). Zgodnie więc z przepisem art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 13 czerwca 1967 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. Nr 24, poz. 110 ze zm.) i § 7 ust. 1 pkt 3a rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 maja 1993 r. w sprawie określenia wysokości wpisów w sprawach cywilnych (Dz.U. Nr 46, poz. 210 ze zm.) kasacja strony powodowej podlegała opłacie sądowej w postaci całego wpisu stosunkowego. Strona powodowa takiej opłaty nie uiściła i nie była wezwana przez Sąd drugiej instancji do uzupełnienia tego braku. Zgodnie z przepisem art. 393⁸ § 1 KPC in fine Sąd Najwyższy w przypadku dostrzeżenia braków kasacji (odmiennie niż sąd drugiej instancji co do braków apelacji - art. 373 KPC) nie wzywa strony do ich usunięcia, lecz zwraca kasację sądowi drugiej instancji. Przepis art. 393⁸ § 1 in fine KPC, zgodnie z jego brzmieniem, dotyczy przy tym nie tylko braków formalnych wynikających z przepisów tego Kodeksu, ale także innych braków kasacji, w tym przede wszystkim nieuiszczenia należnej od niej opłaty sądowej. Na podstawie tego przepisu, w pozostałym zakresie należało więc kasację zwrócić Sądowi drugiej instancji.

=====